

# SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1,50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 26. aprila 1940.



Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Poštočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

## „Zemljevid“

Krik, ki ga je zagnala Evropa zaradi znanega zemljevida v tedniku »L'Illustration«, se je polegel. Naše časopisje je zabeležilo, kaj so pisali razni tuji listi, zabeležilo je poluradno francosko izvijanje, in en naš dnevnik je objavil tudi nekak protest, ki je segal približno od Rakeka do St. Ilja in do Brežic. S tem je bila za nas stvar opravljena, in sedaj imajo v naših »vodilnih« političnih glasilih zopet dovolj prostora Kurenčkove Nežke, da rešujejo še druga vprašanja slovenskega naroda v teh usodnih časih.

Tako smo delali Slovenci že od nekdanj, uspehe takega »delat« smo pa želi v — senžermenski mitrovni pogodbi 10. X. 1919, pri koroškem plebiscitu dne 10. X. 1920 in v Rapallu dober mesec dni kasneje. Da, zelo se bojimo, da vsa stvar s tem zemljevidom vendarle ni tako preprosta in lahka, kakor jo je sprejela naša miselno lena javnost in njeni brezbrizni voditelji.

Dejstva so naslednja:

1. Nas Slovence sploh komaj kdo v Evropi pozna, ker se naši »politiki« nikoli niso niti najmanj zavedali dolžnosti naše narodne propagande v zunanjem svetu.

2. Ker ve le malokdo v Evropi za naš obstoj, je jasno, da tudi komaj kdo čuti potrebo, ozirati se na želje in potrebe prebivalstva, ki živi severnovzhodno od tržaškega zaliva.

3. Danes se bijejo na življenje in smrt največje in najmočnejše sile današnjega sveta, nasproti katerim so vsi mali narodi brez vsake moči, čeprav se poskušajo vsi bolj ali manj glasno šikroustiti, dokler ne pridejo pod valjar tudi sami.

4. Zmagovalec bo mir najbrž diktiral za dolgo, dolgo bodočnost in ne bo prizadetih dosti vpraševal, če jim je všeč ali ne. Najmanj bo pa še vpraševal tiste, ki zanj tako rekoč sploh ne obstajajo, ker pač zanje niti ne ve.

Kaj sledi nujno iz tega? Da utegne postati tudi naša slovenska zemlja zgolj predmet bodočih političnih kombinacij, kakor je bila v letih 1919-1920. In eno takih kombinacij smo imeli priliko, gledati na zemljevidu v navedeni francoski reviji.

## Raztresene misli o svetovni vojni

Pod vplivom hude živčne vojne ne moremo imeti drugačnih misli kakor raztresenih. Kadar premišljujemo zgodovinske zglede velikih vojn od tedaj, ko je genialni Aleksander Macedonski ustanovil imperij helenistične kulture, potem kako so Rimljani zgradili z vojnami svoj Imperium romanum in postavili prvo Maginotove črto — to je limes romanus, pozneje velike vojne Napoleonove in zadnjo svetovno vojno, se težko odločimo, ali naj bolj občudujemo napredek vojne tehnike ali naj se bolj čudimo, da je vojna morala ostala popolnoma enaka. Koliko smo že slišali in brali o napredku kulture? Kje je sedaj moralni uspeh tega kulturnega napredka?

Grki so postavili pojem barbara, Rimljani so mu dali ponižujoč pomen. Ali moderni narodi nimajo svojih nasprotnikov za veliko manj brezpravne, kakor so imeli Rimljani barbore? Ali niso podjarmljeni narodi večkrat v veliko bolj ponižujočem položaju kakor so bili sužnji — barbore? Stari poganski narodi so imeli vsaj nekoliko čuta za človeško naravo svojih sužnjev in niso imeli nikdar naravnost povedanega namena, umetno skrbeti zato, da ti sužnji-barbore izumrjejo.

Ko so ljudje v sredi živčne vojne že kar godrnjali, da se nič novega in posebnega ne zgodi na bojišču, so nas posebne izdaje časopisov na lepem presenetile z dansko-norveškim dogodkom. Mali narodi smo dobili močan opomin, da nismo nikdar dovolj čuječi, da moramo vedno računati

Nobenega dvoma ni, da je ta zemljevid vkljub vsem francoskim poluradnim izgovorom dejstvo, in če je visel v kabinetu sedanjega francoskega ministrskega predsednika, je to dejstvo še prav hudo resna zadeva.

Toda kaj naj storimo!? Nedvomno je najslabše, kar moremo storiti, če kot polita kokoš čakamo na svojo usodo in se zazibavamo v kakšne nesnovane iluzije, kakor smo se zazibavali ob prevratu, zanašajoči se na genialno daljnovidnost naših političnih voditeljev in sentimentalnost zmagovalcev. Tu je dolžnost vsega našega naroda in vseh činiteljev brez izjeme, da store, kar storiti morejo, da se ne ponovi leto 1919-20. Naša slovenska politika je nesposobna, to nam menda dovolj glasno priča vseh zadnjih 22 let in še več, zato je naravnost smrten greh, zanašati se na naše politike, da bodo že oni pravočasno ukrenili vse, kar je potrebno. Zanašali smo se ob prevratu, in tedanji »uspehi« bi morali iztrezniti pač slehernega naivneža.

Prvo, kar je potrebno, je to, da nemudoma poskrbimo za čim največjo narodno propagando zlasti v vsem tistem velikem zunanjem svetu, ki bo najbrž odločeval o bodoči usodi majhnih narodov. Glas o potrebi te propagande je bil dvignjen po vojni že nekajkrat, toda po brezbriznosti naših slovenskih politikov je ostal brez vsakega odmeva. Sedaj bide dvanajsta ura, in če se politiki nočejo zavedati svojih dolžnosti in svoje težke odgovornosti, je dolžnost cele vrste drugih činiteljev, da magari proti njih volji vzamejo vsó stvar v roke in začno takoj z neutrudno propagando po vsem zunanjem svetu. Premajhni smo, da bi hodil kdo k nam, zato moramo mi v svet in mu dopovedati, da živi na tej zemlji samostojen narod z visoko kulturo, ki hoče združen in svoboden živeti edinole v državni skupnosti z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Taka kombinacija da je edino moralna in pravična ter da je edina tudi v korist bodočega trajnega miru v Srednji Evropi.

To mora biti naš prvi in takojšnji odgovor na nesrečni zemljevid.

V. Z. Ž.

s presenečenji, ker ima svetovna vojna sile, ki silijo na razširjenje bojišč. Pri tem smo se zamislili, da imajo Nemčija, Italija in Rusija, kolikor so nekakšna skupnost, skoraj pod neomejenim vplivom vso celino od Maginotove linije pa do skrajnih mej severne Azije, Anglija in Francija pa neomejeno moč na morju. Seveda je danes res še velika uganka, koliko se more govoriti o skupnosti med Italijo, Nemčijo in Rusijo. Gotovo je

Izidor Kostrun:

## Pred novim oledarjem

(Razredčeno in pospešeno nadaljevanje.)

Ker dr. Anton Korošec že dolgo vrsto let ni spregovoril v splošno dostopnem javnem kraju, je prislunhila vsa dežela njegovim besedam. Iz bogate vsebine njegovega govora je bilo slišati, kako se veseli, da se mu bratje in sestre spet svobodno zbirajo na taborih; zemlja, na kateri govori, je prva vstala v Jugoslaviji, da se na slovesen način spomni dvajsetletnice Jugoslavije; za to zemljo se ne bo več kockalo (viharno navdušenje v prid dr. Stojadinovića in dr. Korošca se dolgo noče poleči); navdaja nas hvaležnost, radost in ponos, ker ostajajo visoki gosti čez leto med nami v naši sredi; vdani smo tej državi in razumemo tudi brate onkraj meja, da čutijo po naše. Širokoustneži (t. j. ljudje, ki govorijo samo

samo, da se načelne osnove njihovih vladavin neprimerno bolj ujema, kakor njihne življenjske koristi. Če bi prve odločevale, bi bil skupen vojaški nastop lahko takoj dosegljiv, ker vlada splošno prepričanje, da bo ta vojna med drugim odločila tudi o načelni osnovi velikih imperijev. Ta velikanski celinski obseg pa ima veliko pomanjkljivost, ker je njegov večji del v takem položaju, da namenom in koristim vojne niti od daleč ne more pomagati toliko, kolikor bi človek pri njegovem obsegu v prvem trenutku mislil.

Popolna premoč zaveznikov na morju in nedvomne velike simpatije ameriških Združenih držav narekujejo pač posebno stališče necelinskim deželam, ker so te nekako v precepu med obema silama. Zato je bilo tudi pričakovati, da se bo novo bojišče odprlo ali na severu v Skandinaviji, ali na Balkanu. Na Norveškem se bo izkazalo, ali je za take dežele odločilna premoč na morju ali na suhem. Zato bo to bojišče odločilno tudi v tem pogledu za druge, še nevtralne države.

Če smo prej omenjali usodo sužnjev-barbarov in modernih vojnih sovražnikov, lahko primerjamo tudi položaj nevtralcev v moderni vojni in v starem veku. Tudi glede tega lahko ugotovimo, da se gledanje bojujočih se držav na nevtralce vsaj pri nekaterih narodih ni nič izpremenilo. Odloča samo vprašnje, ali je oportuno nevtralce napasti in podjarmiti, seveda če niso tako močni, da bi bilo to nevarno. Sedanja svetovna vojna je prinesla še eno presenečenje. Včasih so nevtralci za časa vojn svojih sosedov bogateli. Drago so prodajali svoje blago vojskovalcem in so lepo služili, da je pri njih blaginja rasla. V tej vojni vidimo, da imajo nekaj koristi od nje samo nekateri najmočnejši nevtralci, vsi mali narodi pa od nje nenehoma obubožavamo in bomo postali popolni siromaki, če bo dolgo trpela. Vendar nas to ne dela malodušne. Zavedamo se, da nas je dušila že prej mnoga leta negotovost glede te vojne, dalje pa se zavedamo, da bo ta vojna napravila v Evropi mir za daljšo dobo, tedaj pa bomo z novim pogumom šli na delo in skušali ustvariti novo blaginjo.

Med vsako vojno se vedno znova postavlja vprašanje, ali gre za moč in oblast, ali gre tudi za ideje. Ne moremo priznati naukov zgodovinskega materializma, ki trdi, da gre samo za oblast in gospodarstvo, da so ideje samo goljufivo okrasje. Res je, da gre v prvi vrsti za oblast, gotovo je pa tudi, da bo izid vojne pomagal do življenja novim idejam, kakor se je to, če ne vedno, pa vsaj mnogokrat, z vojnami zgodilo. To pa za nas ne more biti samo teoretičnega pomena. Vprašati se moramo, ali smo tudi vredni, da odločitev v tej vojni pomaga do zmage plemenitim idejam? Ali mi tudi sami zastopamo odločno in brez omarhovanja ideje, ki zaslužijo zmago? Ali se nismo morda iz slabosti in nenačelnosti na skrivnem ali celo očitno žrtvovali idejam, ki so sprožile veliko nesrečo nad Evropo? Tukaj moramo torej resno zastaviti delo za нравstveno obnovo.

takrat, kadar jim ne moreš odgovoriti) so slabi junaki; tudi o naših frontaših v Španiji nismo čuli posebnih junaštev; sicer pa se bomo s temi španskimi junaki kmalu strogo pogledali iz oči v oči, ker nam jih sedaj vračajo; volitve še ne bodo jutri, ker je tako rekel predsednik vlade v Skoplju (smeh in navdušenje); h koncu ponovimo prisego zvestobe! —

Ta, od plemenitih čustev do vsakogar prevzeti govor je bil pozdravljen z nepopisnimi ovacijami in z godbo in zapечат z običajnimi brzozavkami na razna mesta. Po raznih govorih manj pomembnih osebnosti so se ljudje razšli zadovoljni, da so smeli biti navzočni pri prvi proslavi dvajsetletnice države.



Ponedeljek, 11. VII. 1958. — »Ponedeljski Slovenec« objavljaja besedilo govora dr. Korošca na taboru pri Sv. Trojici. Ves govor je objavljen v mastnem tisku.

Torek, 12. VII. 1958. — »Jutro« beleži napoved Ljube Davidoviča, da bo prišel dr. Maček v Belgrad po 20. juliju. — »Slovenec« prinaša že opisano sliko tabora pri Sv. Trojici, kolikor ga je bilo na samostanskem dvorišču, in uvodnik o tem taboru kot »prvi proslavi dvajsetletnice«. Mimo tega omenja »Slovenec«, da je na zborovanju Rafaelove družbe govoril najprej škof dr. Rožman, ki je po svojem govoru prosil dr. Korošca, naj blagovoli nagovoriti izseljenski zbor. Dr. Korošec je nato na kratko spregovoril in primerjal izseljensko vprašanje s premikanjem vlakov, ki se začno počasi premikati in nato sopihati, dokler vlak s polno paro ne odhrvi v daljavo.

Sreda, 15. VII. 1958. — »Slovenec« priobčuje iz belgrajskih dnevnikov poročila agencije Avale o svetotrojiškem taboru pod naslovom »Mogočen odmev po vsej državi«. — »Jutro« opazi razburjenje »Samouprave«, ker so učitelji na Sušaku sklenili, da se naj JUU federalistično preuredi, sekcija za savsko banovino pa prekrsti v Hrvaško učiteljsko društvo. »Samouprava« se zaradi tega krutega rušenja osnovnih zakonov naše države prijema za glavo in preti prizadetim s strogiimi kaznimi poleg upokojitve.

Petek 15. VII. 1958. — V Mariboru se vrši

slavnostna seja imenovanega občinskega sveta, o katerem se je že dopoldne zvedelo, da namerava zvečer izvoliti dr. Korošca za častnega občana Maribora. Na seji izvoli v resnici občinski svet dr. Korošca za častnega občana mesta Maribora, in sicer soglasno in ob pritrjevanju galerije.

Sobota, 16. VII. 1958. — Ker je »Samouprava« ob razlagi govora dr. Korošca pri Sv. Trojici poštožila, da so res težke in usodne napake brez potrebe komplicirale in zavrele prirodni proces organskega stapljanja v enotnost, in je »Jutro« te dni zaradi tega dregnilo v »Slovenca«, odgovarja »Slovenec«, da so bili naši centrounitaristi tisti, ki so zapletli in zavrli naravno vzajemnost in slogo in sodelovanje Srbov, Hrvatov in Slovencev v duhu organske enotne države, ki skuša tri jugoslovanske narodne skupine in kulture ohraniti v modri izravnateženosti itd. »Slovenec« se tudi čudi, da gospodje pri »Jutru« niso tega sami uganili. — »Jutro« beleži, da je dr. Mile Budak po povratku iz emigracije zelo dolgo konferiral z dr. Mačkom, zavoljo česar mnogi mislijo, da bo dr. Budak postal po umrlem Jelašiču tajnik politične pisarne dr. Mačka. »Obzor« pa to zanika. »Jutro« zatrjuje tudi, da je na seji mariborskega mestnega sveta nameraval Petijan k predlogu, da se izvoli dr. Korošec za častnega občana, nekaj pripomniti, pa mu to ni bilo dovoljeno.

(Dalje prihodajči.)

je, da svobodni narodi ne bodo dali, da bi navzlic vsemu izrojena dinastija še kedaj eksperimentirala z njimi in na njihne stroške.

Narodi v Podonavju pa si bodo obenem z drugimi evropskimi narodi znali sami urediti boljše sožitje, ko bo strd duh celostnosti, tisti duh, ki je sedanjo vojno rodil, ki bo pa tudi svoje nosilec pokopal pod seboj.

## Draginja in javni uslužbenci

»Radno pravo«, ki ga izdaja osrednje tajništvo delavskih zbornic, prinaša v letošnji 2.—4. številki tudi pregled, kako so narastle cene življenjskih potrebščin v posameznih krajih v prvih treh mesecih vojne. Najbolj so narastle v Ljubljani, namreč za 61,6%, potem v Mariboru za 60%. Šibenik v Dalmaciji prihaja na tretjem mestu s 55,5%. Najmanj pa so narastle v Belgradu, namreč samo za 25,6%.

Pri tem naj bi poudarili še nekaj. Vesti, da so se upokojencem zvišali prejemki, so samo deloma resnične. Nekateri namreč niso dobili pravič, pa bi bili zadovoljni, če bi bili dobili vsaj tisto nazaj, kar jim je vzel Stojadinovičev režim v prvem razmahu svojega državotvornega početja. Posebno tisti Stojadinovičev izum naj bi se že kedaj odpravil, ki loči na primer strogo upokojenca z več in manj ko 20 službenimi leti, in ki kaznuje enega, ki ima slučajno teden dni manj službe, z nekaj tisočaki na leto nasproti drugemu, ki ima slučajno teden dni več službe. In sploh naj bi se že kedaj prenehalo s tisto igro draginjskih doklad, ki samo povzroča računskim uradnikom nepotrebno delo, pa naj bi se določile plače enotno, kakor delajo to drugod, kakor dela to tudi vsak zasebnik pri nas.

## O Quislingu in Quislingih

Vojna na Norveškem je rodila seveda tudi izdajalce. Ne da bi bili izdajalci kot taki kaj posebnega ali novega. Zmeraj jih je bilo, in dvomimo, če se bo kdaj človeštvo tako visoko nraštveno dvignilo, da bo ta svojat izginila s sveta. Najrazličnejše izdajalce smo poznali doslej: iz dobičkaželjnosti, častihleplja, maščevalnosti. V svoji knjigi »Spartacus« govori René Schickele tudi o rojenih izdajalcih, takih, ki jim je izdaja izliv njihove narave.

Na Norveškem so izdajalci obogateli za novo zvrst: nacionalistični izdajalci. Bili so to pripadniki stranke z zvenečim nacionalnim imenom »Nasjonal Samlig«. To so taki, ki so govorili o nacionalni preroditvi norveškega naroda, pa so se prvi dali napadalcu svoje domovine na razpolago. Najznamenitejši med njimi, major norveške vojske Quisling, je celo po naročilu nemških zasedbenih oblasti sestavil nekakšno »vlado«. In prvo delo te vlade izdajalcev lastne domovine je bilo, da je začela groziti tistim sodržavljanom, ki bi hoteli braniti z orožjem v roki svobodo svoje domovine. Norveška in švedska poročila pripovedujejo dalje, da je neki drugi nacionalist, polkovnik Sundlo, izdal Nemcem Narvik in s svojo izdajo povzročil smrt 500 norveških mornarjev. V Scabsborgu pa je bil polkovnik Hans Solum, tudi Quislingov človek, ki je prevzel od Nemcev nalogo, da izvede v zasedenem ozemlju demobilizacijo. Prav tako je šteti danes za do-

## Opazovalec

### Svoboden narod hočemo biti

Dopisnik francoskega tednika »Tribune des Nations« se je razgovarjal z dr. Mačkom o političnem položaju. V njem se je dr. Maček izrekel za tesnejšo povezanost podonavskih držav, h katerim prištevava — seveda! — tudi Romunijo in Bolgarsko. Nastopil pa je v tem razgovoru zoper namero obnoviti nekdanjo Avstro-Ogrsko, ki da bi bila nekakšna idealna država, v kateri lahko narodi žive mirno in v soglasju. Dr. Maček je poudaril, da je predobro poznal Avstro-Ogrsko in videl, da so bile manjšine v tej državi zatirane in da je pomenil zanje konec te monarhije pravo osvoboditev. Hrvatje da so bili na primer v tej državi razdeljeni na troje, zdaj po dvajsetih letih pa so vendar v Jugoslaviji dobile njihne zahteve priznanje. Dr. Maček je prepričan, da se bodo zahteve Hrvatov tudi uresničile kljub tuji propagandi. V istem duhu je rekel dr. Maček tudi dopisniku romunskega lista »Curentul«: »Oživitvev habsburške monarhije bi pomenila oživitvev nekdanjega suženjstva.«

Mi gledamo na te Mačkovi izjavi kot na izpoved moža, ki mu je poglobitna stvar svoboda lastnega naroda, ki hoče tudi sam biti svoboden državljani, ne pa morebiti ponižen podložnik tuje vladarske rodovine, ki ni znala, zaverovana v svojo izrojeno božjemilostnost, v 600 letih rešiti vprašanja sožitja avstro-ogrskih narodov. Ni znala, čeprav so ji zgodovinski razvoj kazal pot, čeprav so ji trezni možje doma in v tujini, od Popovicija pa do Björnsona, od Setona Watsona pa do Toynbeeja razlagali, v čem je rešitev zanj in za njih državo. Zato smo doživljali, da je bil v Avstriji z veliko slovansko večino uradni

jezik jezik nemške manjšine, da je za nas Slovence prav do prevrata izhajal v slovenskem glavnem mestu in v popolnoma slovenski deželi uradni list v nemščini, da je bila slovenščina, in Slovenec z njo, povsod zastopljena in prizirana.

In dobro bi bilo, če bi si zapomnili tisti, ki špekulirajo s habsburško vrnitvijo: noben narod, ki je kaj vreden, ne bo silil nazaj, kjer mu je bila stoletja dodeljena vloga helota. Niti takrat ne, če bi se mu v novih razmerah magari še slabše godilo. Tako mu veleva že zgolj čut in zavest človeškega in narodnega dostojanstva. In zato je to tudi zahteva nraštvene vrednosti človekove. Le iz manjvrednostne zavesti in iz okrepenele in okrnjene pameti bi sploh kedaj mogla zrasti misel, vrniti se v podrejenost in hlapčevstvo.

Mimogrede ne bi škodovalo, če se pri tej priložnosti spomnimo besed predzadnjega Habsburgovca Franca Jožefa, ki je ob praznovanju neke svoje obletnice poudarjal, da je »nemški knez« in ki je pri drugi priložnosti dejal, da je rajši nemški knez kakor slovanski cesar. To izberemo bomo mi njegovim naslednikom lahko naredili. Pri čemer je še veliko vprašanje, če jih bodo tudi Nemci marali.

Ne, Habsburgovci so imeli dovolj časa, da so pokazali, kaj znajo. In uspeh njihnega »ljudomilega« in vse »drage podložnike« enako ljubečega vladanja je bil, da so se podonavski narodi sovražili med seboj in komaj čakali, da se osvobode roke ljudomilih samozancev. In to kljub temu, da je bilo Podonavje v marsikaterem pogledu idealno zaokrožena enota in da bi bila ohranitev tega enotnega gospodarskega ozemlja sama na sebi narodom v veliko korist. Gotovo pa

Ošlak Ferdinand:

## Spomini na osvobodilne boje za Štajersko in Koroško v l. 1918-1920

(Nadaljevanje.)

Sovražne puške so streljale na nje, vmes so se bliskale sablje in bajoneti, fantje so pa v dokaz, da se ničesar ne boje in da bodo storili svojo dolžnost in še veliko več kakor to, vriskali in prepevali.

Obstreljevani pevci so med drugim odpeli tudi slovensko narodno himno. Melodija himne naše takrat šele porojene mlade slovenske domovine, je bila tam počasčena, kakor je navada le pri prav velikih slavnostih, s častnim streljanjem in to ne z manevrskimi, temveč z ostrimi naboji. Z orožjem so branili domovino, obenem pa domovino častili in ji s petjem dokazovali ljubezen in spoštovanje.

Primer, da je oblegano, obstreljevano in braneče se slovensko vojaštvo sredi bojev vsej nevarnosti v brk prav slavnostno odpelo slovensko narodno himno, pove več kakor vsa literatura, ki jo o naših osvobodilnih bojih že imamo ali pa šele dobimo. Možje, ki so sposobni, nekaj časa streljati s strojnimi puškami na sovražnika, ki je tudi streljal nanje, nato mirno stopiti nekaj korakov v stran med pevce, izmed katerih se določujejo novi možje, da s strojnimi puškami nadaljujejo boje, pravkar izmenjani strelci pa s svojimi glasovi takoj pomnožijo ta svojevrstni pevski zbor, ki petja sploh ne pretrga, so domoljubi in vojaki-junaki, vredni resničnega priznanja, in bi morali našim zanamcem ostati za zgled.

### Pripravljanje zajtrka med boji.

Med radgonskimi boji, ko je bila naša posadka v vojašnici oblegana, so stotnijski kuharji v kuhinji, ki je bila v prvem nadstropju, vključ krogla, ki so skozi okna udarjale v kuhinjo, začeli misliti na to, da bo tovarišem, ki bodo gotovo zmagali, potreben zajtrk. Po kratkem preudarjanju je baje kuhar Mlakar prvi spoznal, da bi bilo treba zatemniti in zavarovati kuhinjska okna, da bi jih pri delu sovražne krogle manj motile. V ta namen so s kuhinjskim nožem razsekali veliko desko za rezanje in delitev mesa na dva dela, ter z njima zadelali obe okni, tako da so krogle sovražnih strojnih pušk udarjale v deski in je le tu in tam kakšna svinčenka padla v kuhinjo samo.

Pripravljeni zajtrk so kuharji potem previdno odnesli v sobe, kjer so ga razdelili med vojske, ki so bili prijetno presenečeni, ker niso pričakovali, da bo sredi bitke kdo mislil na njihove prazne želodce.

Mojemu oddelku, ki je nastopal zunaj vojašnice in ga je zajtrk dosegel veliko pozneje, ko smo spet dobili stik z vojašnico, je bila skromna črna kava prvi balzam za žejo, prazne želodce, najbolj pa za pomirjenje živcev, ki so veliko trpeli.

### Prva borba za murski most v Radgoni

Most čez Muro, ki je vezal Radgono z Gornjo Radgono, smo ponoči navadno zastražili. V kritični noči je straža, ki ji je zapovedoval podčastnik, štela 7 mož. Kakor že večkrat povedano, je sovražnik ob istočasnem napadu vseh naših objektov in straž tudi to stražo v prvem navelu odstranil. Po končanih bojih so mi možje od straže pri mostu na samem kraju bojev popisali in razložili potek spopada.

Ko je straža bila alarimirana in opozorjena, da prihajajo sovražne čete, ki bodo napadle, se je straža, ki je stala na radgonski strani in varovala most, razvila v rojno črto, da bi napad s strelji odbila. Položaj te straže je bil podoben, strategično pa še slabši kakor Ermencove. Po napetem kakih 10 do 15 minut trajajočem čakanju in opazovanju, padejo prvi strelci proti straži iz smeri kstanjeva drevoreda, ki je ležal tik ob Muri za cesto. Še preden so na ta ogenj naše puške prav odgovorile, navali na stražo še drug oddelek, ki je pritekkel nekje izza poslopja mestne hranilnice. Prodiranje obeh omenjenih sovražnih skupin proti straži pri mostu je bilo tako hitro, da v splošnem odmevanju streljanja strojnih pušk, ki je zažbesnelo po vsem mestu in okolici, še straža opazila ni, da hiti proti njej še tretji oddelek, ki je prišel čez most od gornjeradgonske strani. Straža je tako padla sovražnim napadalcem dobesedno v nevarne močne klešče in ni čuda, da so jo po kratkem boju premagali. To se je zgodilo v času, ko je nedaleč od tam ob cesti, aleji in Muri na skoraj enak način podlegla straža enoletnika četovodje Ermencea.

Odstranitev te naše mursko-mostne straže je Nemško-Avstrijcem omogočila, da so obvladali prehoda čez most na Muri iz Radgone v Gornjo Radgono in obratno. Zavedajoč se važnosti tega prehoda so ga takoj močno zastražili, da bi s tem Zeilhoferju onemogočili vsako okrepitev, ki bi utegnili priti čezeni. Poraz in razorožitev naše straže stla jih hkrati v tistem delu mesta rešila vsake nevarnosti morebitnih nastopov naših patrol.

Razorožene ranjence in ujete vojske naše premagane straže pri mostu, so vtaknili v neki hlev ali drvarnico, kjer so jih stražili, dokler jih pozneje naši niso osvobodili.

(Dalje.)